

รัฐปัตตานีใน “ศรีวิชัย” เก่าแก่กว่ารัฐสุโขทัยในประวัติศาสตร์

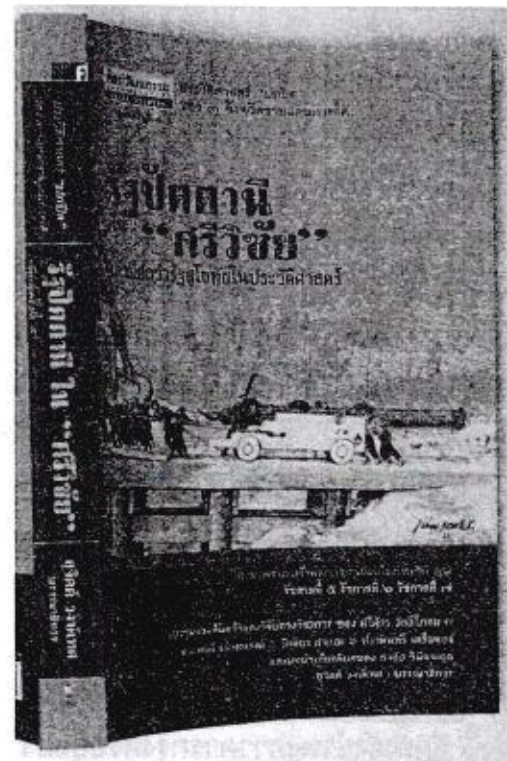
○ พิเชฐ กนกสุทธิวงศ์ *

ชื่อหนังสือ: ศิลปวัฒนธรรมฉบับพิเศษ รัฐปัตตานีใน “ศรีวิชัย” เก่าแก่กว่ารัฐสุโขทัยในประวัติศาสตร์
ผู้เขียน: ธงชัย วินิจจะกุล
ประพนธ์ เรืองณรงค์
ปราชญ์ เครือทอง
รัตติยา สาและ
สุจิตต์ วงษ์เทศ
ศรีศักร วัลลิโภดม
สำนักพิมพ์: มติชน
ปีที่พิมพ์: 2548

คำว่า “ลังกาสุกะ” อาจจะเป็นคำแปลทั้งหมดที่มาจากความหมาย หากแต่เป็นคำในภาษาสันสกฤต คือ (อ) “ลังคาโสกะ” มาจากคำว่า “ลังคะ” กับ “อโสกะ” คำแปลก็คือ “เมืองสหพันธรัฐแห่งอโศก” หมายถึงชื่อรัฐโบราณที่มีมาก่อนเมืองปัตตานีในราวช่วงต้นพุทธศตวรรษที่ 20 ลงมา

จากการขุดหลักฐานทางโบราณคดีของกรมศิลปากร ณ บริเวณอำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี ในเมืองโบราณบ้านประแว บ้านวัด และบ้านจาละ พบคูน้ำกำแพงเมือง โบราณสถานอันเกี่ยวเนื่องกับพุทธศาสนา ได้แก่ สถูป ซากอาคารและโบราณวัตถุ ได้แก่ พระพิมพ์ดินดิบ ฯลฯ

เมืองโบราณที่อำเภอยะรังเป็นเมืองสำคัญของลังกาสุกะ เมืองโบราณบ้านวัดและบ้านจาละ เป็นเมืองลังกาสุกะเดิม ที่สืบเนื่องต่อกันมาในสมัยศรีวิชัยราวต้นพุทธศตวรรษที่ 13-15 ลงมา ในขณะที่เมืองโบราณบ้านประแวเป็นเมืองลังกาสุกะในสมัยหลัง ก่อนจะเป็นเมืองปัตตานี (“ปัตตานี” “ปะตานี” หรือ “ปัตตานิง” ในภาษามลายูถิ่นปัตตานี และคำว่า “ฟาฏอนี” “ปะฎานี” “Fathoni” ในภาษาอาหรับ) ซึ่งมีตำนานการเรียกชื่อและความหมายแตกต่างกันไป

*นักวิจัยประจำสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล

ในตลอดช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา หนังสือเรื่องราวต่างๆ เกี่ยวกับภาคใต้ จัดพิมพ์ออกมาในชื่อและประเด็นที่แตกต่างกันไปไม่จนวนไม่น้อย จุดเด่นของหนังสือเล่มนี้ นอกจากจะกล่าวถึงตำนานและที่มาของชื่อเมืองต่างๆ ซึ่งผู้เขียนส่วนใหญ่ได้กล่าวถึงแล้วนั้น การนำเสนอในประเด็นแคว้นไทรโยค ประวัติศาสตร์ปัตตานีในยุคสมัยต่างๆ นั้นเป็นสิ่งที่น่าสนใจ อาทิเช่น

“ปัตตานี” ในช่วงยังเป็นวัฒนธรรมฮินดู-พุทธ (พ.ศ. 7 – พ.ศ. 2043) การเปลี่ยนจากศาสนาพุทธมาเป็นอิสลามของกษัตริย์พญาสุริยวงศาแห่งโกตาบฮูร์ (พ.ศ. 2043 – พ.ศ. 2475 ซึ่งต่อมาทรงเปลี่ยนพระนามเป็น **สุลต่านอิสมาอีล ซาฮู ซิลลุลลอฮฺ ฟีล อาลัม** จากนั้นปัตตานีเป็นที่รู้จักในนามว่า “**ปัตตานิดารุสสะลาม**” หมายถึง “**ปัตตานีนครแห่งสันติภาพ**”) การแบ่งปัตตานีออกเป็นเจ็ดหัวเมือง (พ.ศ. 2351–พ.ศ. 2444) และ “**ผู้คนปัตตานี ยะลา และนราธิวาส กับความเป็น “คนไทย” หรือ “ขบวนการแบ่งแยกดินแดน”**” ที่บรรยายเหตุการณ์ได้อย่างเข้มข้นโดยรัตติยาสาและ

นอกจากนี้ ประชุมงานค้นคว้าวิจัยทางวิชาการของ รศ. ศรีศักร วัลลิโภดม ซึ่งให้ภาพรวมของประวัติศาสตร์ที่ตั้งชุมชนโบราณต่างๆ ดังได้กล่าวไปแล้วในข้างต้นนั้น ยังชี้ให้เห็นถึงความหลากหลายของกลุ่มชนที่มีการเคลื่อนย้ายและตั้งถิ่นฐานอยู่ตลอดเวลาในสุวรรณภูมิแห่งนี้ อีกทั้งยังนำพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับ **วัน วลัย** พ.ศ. 2182 ที่แปลจากภาษาฮอลันดาเป็นภาษาอังกฤษ โดยมี เรียม เจ. แวน เดน เบอร์ก และแปลเป็นภาษาไทยโดย ศ. ดร. ประเสริฐ ณ นคร มาเป็นตัวอย่างประกอบ

สุจิตต์ วงษ์เทศ ซึ่งเป็นบรรณาธิการหนังสือเล่มนี้ ได้ให้ความรู้ในเชิงภูมิศาสตร์ว่าด้วยการแบ่งตัวของพื้นผิวโลกในยุคดึกดำบรรพ์ ณ บริเวณอุษาคเนย์แห่งนี้ และเส้นทางการค้าโบราณ ตลอดจนอารยธรรมต่างๆ ในแคว้นไทรโยคทางภาคใต้แล้วนั้น ยังประกอบไปด้วยบทนำเกียรติยศของ ดร.ธงชัย วินิจจะกูล

จากมหาวิทยาลัยวิสคอนซิน-เมดิสัน ที่ได้นำเสนอบทสัมภาษณ์ของอดีตผู้นำขบวนการแบ่งแยกดินแดน หรือ “พูโล” ซึ่งรายงานโดย ดอน ปาธาน ตลอดจนให้ข้อคิดในแง่ของคำว่า “**ประวัติศาสตร์แห่งชาติของไทย**”

ปารามินทร์ เครือทอง มีความโดดเด่นในการนำเสนอตำนานที่มาของป็นใหญ่ “**พญาตานี**” และ “**บัลลังก์เลือด**” ปิดท้ายด้วยภาคผนวกเกียรติยศโดย รศ.ประพนธ์ เรืองณรงค์ จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่ได้กล่าวสรุปถึงภาพรวมทั้งหมดของประวัติศาสตร์ปัตตานี ตำนานพระเจ้ามะรอมหาวงศ์ ตำนานมัสยิดกรือเซะ ตำนานป็นพญาตานี ตลอดจนคำต่างๆ ที่ลงท้ายด้วย “ตานี” ได้อย่างน่าสนใจ เช่น คำว่า “ผ้ายันตานี” หมายถึงผ้าบางเนื้อดีชนิดหนึ่ง ที่มาจากคำว่า “Jandanny” หรือ “Jandam” ในภาษาเปอร์เซีย และ “น้ำมันตานี” น้ำมันมีกลิ่นหอมที่มาจากปัตตานี ฯลฯ ตลอดจนชื่อสถานที่ต่างๆ ที่เป็นคำมลายู เช่น “ยะลา” หรือ “ยาลอ” ในภาษาถิ่นมลายูที่มาจากคำว่า “ซาละ” หรือ “ซาลี” ในภาษาบาลีและสันสกฤต หมายถึง “แห” หรือ “ตาข่าย” และคำ “นราธิวาส” มาจากคำว่า “เมอนารา” หรือ “เมอนารอ” ซึ่งมาจากคำว่า “กัวลาเมอนารา” “Kuala Memara” หมายถึง “กระโจมไฟ” หรือ “หอคอยที่ปากน้ำ” ฯลฯ

เมื่ออ่านหนังสือเล่มนี้แล้ว ทำให้เข้าใจถึงความแตกต่างกันในแต่ละมุมมอง ความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อทางศาสนา และรับรู้สถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้มากขึ้น อีกทั้งยังได้เกร็ดความรู้ในด้านประวัติศาสตร์และภาษา โดยเฉพาะ คำว่า “**ดารุสสะลาม**” อีกด้วย

